

VEGYESEK.

Az Erdélyi Múzeum Ásvány- és Földtani gyűjteményének állapotáról az 1904-ik esztendőben.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az 1904-ik esztendőben több olyan jelentős esemény történt, amelytől gyűjteményünk állapotának jövőbeni javulását remélhetjük.

Első sorban említem meg ezek közül azt, hogy közoktatásunk lelkes öre, **DR. BERZEVICZY ALBERT** vallás- és közoktatásügyi Minis-ter szeptember hó 27-én látogatásával megtisztelte gyűjteményünket.

A legtávolabb állott tőlünk Potemkin-falakat mutatni Ő Nagy-méltóságának. Teljes bizalommal tártuk fel előtte ideiglenes helyi-ségeinknek szűk és czélszerűtlen voltát. Megmutattuk régi, magas és kiállításra alkalmatlan szekrényeinket, a melyekben legérde-kesebb tárgyaink, ezek között az erdélyi arany-példák, nemesak hogy nem érvényesülnek, hanem teljességgel láthatatlanok. Meg-győződött Ő Excellentiája arról, hogy gyűjteményünknek igen tekintélyes része alig hozzáférhető pincze-szobákban és folyosókon van elhelyezve, egy másik jelentékeny és becses része pedig dol-gozó-asztalok között, rozoga üveges-szekrényekben van egymásra halmozva, a hol a sok dolgozótól egyrészt állandó veszedelemben van, másrészt pedig az örökös mozgással járó por és tisztátalanság lehetetlenné teszi, hogy a tárgyak úgy conserváltassanak, a hogy azokat conserválni kellene.

Azt hiszem, hogy ennek a gazdag gyűjteménynek — a mely-nek fontos feladata van úgy intellectualis, mint materialis megerő-södésünk terén — eme nyomorúságos elhelyezését látva, nemzeti culturánk buzgó vezetőjében megérlelődött az elhatározás, hogy ezeken a bajokon mielőbb segíteni kell.

Politikai viszonyainknak a jelenlegi vigasztalan állapotában már most a Múzeum vezetőségének tárunk iránt való lelkesedésétől is függ, mikor fog gyűjteményünk egészséges fejlődésének egyik nagy akadálya a megfelelő elhelyezéssel végre-valahára elháríthatni.

Megnyugtatóbb ennél a múlt esztendőnek az a másik fontos eseménye, hogy annyi fáradság és csalódott reménység után végre-

valahára megkaptuk az államsegélyt. Nem sok, mindössze 2000 K azon összeg, a mely ebből a múlt évben Ásványtárunk gyarapítására jutott, de súlyos anyagi helyzetünk mellett, ennek a csekély kezdetnek is jó hasznát láttuk és reméljük, hogy ez az évi járulék idővel növekedni fog.

Az államsegélynek köszönhetjük, hogy az elmúlt esztendőben gyűjteményünk gyarapítására összesen 3333 K 15 f.-t fordíthattunk, amiből 2863 K 67 f. gyűjteményi tárgyak vásárlására, 469 K 48 f. pedig gyűjtésre és egy pár nagy múzeumi darab szállítására esik.

A szaporodás ide mellékelt részletes felsorolásával nem szándékozom igénybe venni a t. Közgyűlés idejét. A gyűjteményünket közelebbről érdeklő egy pár monumentális darabról azonban, a melyekhez múlt évi kirándulásaim révén, egyedül a szállítási díjak megtérítése fejében jutottunk, meg kell emlékezmem, már csak azért is, hogy nyilvánosan köszönetet mondjak MIKE IMRE kir. főerdész úrnak, a kinek intézkedése folytán az a két bazalt-oszlop, melyet Detunátánk festői szépségű, de nehezen hozzáférhető csoportjából kiválasztottam, — 1300 kg. súlya daczára — ép állapotban érkezett Zalatra, onnan pedig vasúton Kolozsvárra, a hol gyűjteményünk főbejáratánál nyert symmetriás elhelyezést.

Még sokkal több gonddal és fáradsággal járt a rézbánya-vidéki József főherceg cseppkőbarlang Goliáth nevű, egyik legnagyobb stalagmitjának a turistáktól is alig járható völgyön át a vaskohi állomásra való szállítása. Hogy ez a majdnem 5 m. magas hatalmas darab, disztiméneinek minden nagyobb sérelme nélkül került gyűjteményünkbe, azt ÁGH JÁNOS rézbányai bányafőnöknek és a munkálatokat vezető JORDÁN DÉNES bányahivatalnoknak köszönhetjük.

A Goliáthra, a József főherceg-barlang egykori díszére vonatkozólag, melyről annak idején képes-levelezőlapok is kerültek forgalomba, a történelmi hűség kedvéért — nehogy természeti szépségeink pusztításának vádjával illessenek — meg kell említenem, hogy 1904. július havában leesve és vagy 7 darabra törve találtam. Leesésének úgy látszik, az volt az oka, hogy egy oldalon növekedvén, végre súlypontját elvesztette. Jelenleg gyűjteményünk főbejáratával szemben két darabban van felállítva, mert tekintélyes magasságú folyosónk is alacsonynak bizonyult befogadására. A felállítás nehéz, sőt veszedelmes munkáját gyűjteményünk iránt régóta tanúsított jóindulatából kifolyólag NAGY JÁNOS kőfaragó-mester végeztette és ezért esakis az alkalmazott munkások napidíját számította fel tárunknak.

A múlt évi gyűjtésben rajtam kívül részt vett DR. SZENTPÉTERY ZSIGMOND tanársegéd, BALOGH ERNŐ IV-ed éves tanárjelölt és oldalam mellett TÚRÓS ANDRÁS intézeti szolgálja. Ezen a réven 748 darab tárgy került gyűjteményünkbe,

Ajándékozóinkül a múlt évről LAKATOS GEDEON végzett tanárjelölt, DR. PACZ ALADÁR vegyész, HANGAY OKTÁV kereskedelmi akad. tanár, CZÁRÁN GYULA nagybirtokos, RADÓ ENDRE III. éves tanárjelölt, LÉSZAI FERENCZ nagybirtokos, VARGA SÁNDOR IV. éves, ÉBNER SÁNDOR II. éves és LÁNCZY BÉLA III. éves tanárjelölt nevét kell hálás köszönettel megemlíteni, kiknek szívésségéből összesen 72 darab tárggyal szaporodott gyűjteményünk.

Csere útján DR. MELCZER GUSZTÁV egyetemi m. tanártól 4 db., vétel útján *ásványkereskedőktől* pedig 144 db. tárgghoz jutottunk, úgy hogy évi összes gyarapodásunk 1968 darabot tesz ki.

Gyűjteményünk tárgyainak tudományos feldolgozását tekintve is örvendetes haladást jelent a múlt esztendő.

DR. KOCH ANTAL egyetemi tanár a *bácostoroki* felső durva-mész-kőből, továbbá a *dési* felső mediterrán dacittufából, végül a *dévai* Várhegy andesittufájából származó 1—1 halkövéletünk meghatározásával foglalkozott a Földtani Közlönyben (XXXIV. köt. 1904. 332—334. l.); részletes leírásukat későbbre helyezte kilátásba.

DR. PRINZ GYULA egyetemi tanárségéd leírta és visszaküldte az 1903-ban kikölesönzött *Phylloceras aulonotum* Herb. ammonitunkat. Leírásából kiténik, hogy ez egy új subgenushoz, a *Kochites*-hez tartozik és ezt *Kochites Ürmösensis* mut. *aulonota* Herb.-nek nevezte el. Földt. Közl. XXXV. 1905. 13—20 l.

Ugyan ő kikölesönözte a többi ürmösi anyagunkat is, a melyeknek feldolgozása, az ő levélbeli közlése szerint, folyamatban van.

DR. SIMIONESCU J. *jassii* egyetemi tanár a bucsecsi jurakori Ammonitáinkat kölesönözte ki tanulmányozás végett. Ezekre vonatkozólag legutóbb azt az értesítést nyertem tőle, hogy tanulmányát, melynek eredménye a romániai akadémia emlékirataiban fog megjelenni, befejezte, hogy már most csak az ábrák készítése akadályozza a kikölesönzött anyagnak visszaküldésében.

A *Vlegyásza és Biharhegységben* az utóbbi évek folyamán gyűjtött anyag egy részét a Földt. Közlönyben írtam le (XXXIV. köt. 2—63, illetőleg 115—184 lapon).

Múlt évi kirándulásaim révén gazdag *aluminium-érezsorozat* került gyűjteményünkbe a *Biharhegységből*. Erről a legutóbbi időben ismeretessé lett, iparilag is sokat ígérő kőzetről a magyarhoni földtani társulat márcziusi ülésén előadást tartottam, a mely legközelebb a Földt. Közlönyben fog megjelenni.

Múzeumunknak egyik utóbbi természettudományi szakülésén pedig a *rézbányavidéki Szárazvölgynek* (Vale száka) geológiai viszonyairól értekeztem.

Megjelent K. SZENTPÉTERY ZSIGMONDTÓL „A túr-toroczkói eruptívus vonulat északi felének kőzettani viszonyai. Geológiai térkép¹⁴. Értesítő XXIX. évfolyam 1904. Természettudományi szak, 1—36 l.

PÉTER PÁL tanársegéd gyűjteményünkől a *Hargita olivin-tartalmú kőzetét* vizsgálta meg részletesen és leírta tanári szakdolgozatában.

A midőn még BALOGH ENDRE tanárjelöltnek *soborsinvidéki* kőzetekre vonatkozó vizsgálatait megemlítem, felsoroltam gyűjteményünk feldolgozásának múlt évi számottevőbb mozzanatait.

Gyűjteményünk conserválása, tisztasága érdekében is megtettük azt, a mit tehattünk.

A közönség érdeklődését népszerű sorozatos bemutatásokkal is iparkodtunk ébren tartani. Tárunkat a megszokott időben rendszeren nyitva tartottuk, sőt lehetőség szerint kinyitottuk máskor is azoknak, a kik ez iránt bennünket megkerestek. Az 1056 látogató, a mennyit a múlt esztendőről feljegyeztünk, ebben a tekintetben is örvendetes haladást jelent.

Ez az, a mit ásvány- és földtani gyűjteményünk 1904-ik évi életéből a mélyen tisztelt Közgyűlés tudomására hozni méltónak tartottam.

DR. SZÁDECZKY GYULA.

Az Erdélyi Múzeum ásványtárának gyarapodása 1904-ben.

Themák Edétől véve:

1. Wapplerit. — Joachimsthal.
2. Haidingerit. — Joachimsthal.
3. Helvyn. — Antonsthal.
4. Stilbit. — Felsőbánya.
5. Freibergit. — Freiberg.
6. Termés Tellur. — Nagyg.
7. Tetraedrit. — "
8. Arany, amethyst kristályban. — Verespatak.
9. Gyps kristály. — Kapnikbánya.
10. Keramohalit. — Selmecz.
11. Roselith. — Schneeberg.
12. 3 drb. Alexandrit krist. — Takovaja.
- 13—14. Cyanit Staurolith. — Mte. Campione.
- 15—16. Staurolith, Cyanit. — Pitzo Turno.
17. Sphen. — Binnenthal.
- 18—19. Kunzit. — Pala, California.
20. Inesit. — Nagybánya.
21. Beryll. — St.-Piero.
22. Quarz márványon — Carrara.
23. Füsttopáz. — Brazília.
24. Siderit. — Nadabula.

Kis Károlytól véve:

- 25—26. Baryt. — Felsőbánya.

Mineralienhaus Droop-tól véve:

27. Hypochlorit. — Schneeberg, Szászország.
28. Bismutoferrit. — Schneeberg, Szászország.
29. Bismutosphaerit. — Schneeberg, Szászország.
30. Wismutocker. — Schneeberg, Szászország.
31. Zeunerit. — Schneeberg, Szászország.
32. Eulytin. — Schneeberg, Szászország.
33. Muriacit. — Ausse, Steiermark.
34. Pharmakolith. — Ausse, Steiermark.
35. Chlorezüst. — Schneeberg.
36. Walpurgit. — "
37. Chlorotil. — "
38. Muscovit. — Wyoming, Amerika.

Ansgar Guldbertől véve:

39. 3 drb. Gránát. — Nordland.
40. Monazit. — Raade.
41. Muscovit. — Bamble.
42. Hellandit. — Kragerő.
43. Titanit. — "
44. Katapleit. — Langesundsford.
45. Cancrinit. — "
46. Thomsonit. — "